

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНИХ ЗМІН В ЕКОНОМІЦІ

*О. В. Чумак, к. філософ. н., старший викладач Запорізький
національний технічний університет, el_chumak@ukr.net*

Методологія дослідження. Дослідження базується на аналізі фундаментальних праць з теорії модернізації національного виробництва і транзитивних змін соціально-економічних систем на основі розвитку різних технологічних укладів. В роботі використано комплекс загальнонаукових методів дослідження (наукової індукції, дедукції, аналізу і синтезу, аналогії). Окремі результати отримані за рахунок застосування методів: абстракції – при визначенні сутності категорії «модернізація»; структурно-функціонального аналізу – при дослідженні структури промислового комплексу України, стану модернізації в інноваційному напрямку різних галузей національного виробництва; аксіологічний підхід – при обґрунтуванні цивілізаційного шляху розвитку українського суспільства.

Результати. Уточнено поняття «модернізація», яка являє собою революційний, системний, комплексний, довготривалий, незворотний, глобальний (регіональний, національний) процес якісних змін, оновлення, вдосконалення різних сфер суспільного життя (економічної, політичної, правової, наукової, освітньої, культурологічної, комунікаційної, соціально-демографічної) з метою приведення його базису у відповідність до нових сучасних норм і вимог результативності й ефективності. Визначено сутнісні характеристики процесу модернізації економіки в цілому, яка повинна відповідати таким важливим критеріям суспільного розвитку, як економічна ефективність, соціальна справедливість і екологічна збалансованість, а також враховувати ситуаційний підхід, адаптований до конкретних умов розвитку національного виробництва з урахуванням його якісних відмінностей.

Доведено необхідність переведення українського виробництва на траєкторію модернізації з метою формування інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки для підвищення її конкурентоздатності на європейському і світовому ринках, виходу із затяжної сталої фінансово-економічної, техніко-технологічної та політичної кризи, забезпечення сталого економічного зростання країни.

Здійснено оцінку соціально-економічних явищ і факторів, що перешкоджають прориву української економіки в інноваційному напрямку та прорахунки державної

інвестиційної політики. Обґрунтовано альтернативність і багатоваріантність модернізації. Виокремлено шляхи і напрями оптимізації політики модернізації національного виробництва на державному, регіональному та галузевому рівнях.

Новизна. У процесі дослідження доведено, що в сучасних умовах техніко-технологічної відсталості більшості галузей національного виробництва, високого рівня зношеності основних виробничих фондів, випуску та експорту, в основному, сировинної продукції третього і четвертого технологічних укладів, несприятливого інвестиційного клімату, великого ступеня енергозалежності держави, низького рівня інноваційної активності українських підприємств для модернізації вітчизняної економіки на інноваційній основі доцільно використати світовий досвід постіндустріальної трансформації і переходу до високорозвинутого суспільства з урахуванням особливостей і проблем економічного розвитку країни, здійснити переорієнтацію національного виробництва на випуск високотехнологічної продукції, що має супроводжуватися глибинними інноваційними соціально-економічними, техніко-технологічними та адміністративно-управлінськими перетвореннями як на рівні держави, так і на регіональному та галузевому рівнях.

Практична значущість. Глибокий аналіз стану і проблем розвитку національного виробництва в умовах транзитивних змін української економіки дозволить розробити стратегічні програми інноваційної модернізації різних галузей національного виробництва на державному, регіональному, галузевому рівнях суспільного розвитку. Це буде сприяти підвищенню ефективності державної економічної політики, дозволить більш якісно реалізувати соціально-економічні, політичні, інституційні та правові реформи в країні, вивести нашу державу на шлях сталого економічного зростання.

Ключові слова: національне виробництво, транзитивні зміни, модернізація, технологічний уклад, інновації, інноваційний розвиток, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, державне регулювання, регіональна і галузева політика.

Література

1. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський [та ін.]. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
Innovatsiyna stratehiya ukrayinskykh reform [The innovative strategy of Ukrainian reforms] / A. S. Halchynskyy [ta in.]. – K. : Znannya Ukrainy, 2002. – 336 p.
2. Трансформаційні процеси та економічне зростання в Україні / В. М. Геєць [та ін.] ; ред. В. М. Геєць; НАН України, Ін-т екон. прогнозування. – Х. : Форт, 2003. – 440 с.
Transformatsiyni protsesy ta ekonomichne zrostantnya v Ukraini [Transformation processes and economic growth in Ukraine] / V. M. Heyets [ta in.] ; red. V. M. Heyets; NAN Ukrainy, In-t ekon. prohnouyvannya. – Kh : Fort, 2003. – 440 p.
3. Демиденко Л. М. Інновації в умовах податкового стимулювання економіки / Л. М. Демиденко // Економіка ринкових відносин, 2012. – № 9. – С. 160–164.
Demydenko L. M. *Innovatsii v umovakh podatkovoho stymuliuvannia ekonomiky* [Innovations in conditions economy tax stimulation] / L. M. Demydenko // Ekonomika rynkovykh vidnosyn, 2012. – № 9. – P. 160–164.
4. Pilipenko Yu. I. Innovative elements of the structural reform of national economy of Ukraine / Yu. Pilipenko // Економічний вісник, 2015. – №2. – С. 80–86.

5. Pilipenko Yu. I., Prushkivska E. V. Relationship sectoral economic structure and stage of social-economic development of society/ Yu. Pilipenko, E. Prushkivska // *Економічний вісник*, 2015. – №3. – С. 25–31.
6. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія/ за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. І. Федулової. – К. : Ін-т екон. та прогнозів. – 2011. – 656 с.
- Tekhnolohichnyy imperatyv stratehiyi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: monohrafiya [The technological imperative of socio-economic development of Ukraine:] / za red. d-ra ekon. nauk, prof. L. I. Fedulovoyi. – K. : In-t ekon. ta prohnouzuv. – 2011. – 656 p.
7. Момінул Хок МД. Модернізація української економіки на інноваційних засадах – імперативна вимога її виживання та розвитку / МД. Момінул Хок // *Формування ринкових відносин в Україні*. – №12 (151). – 2013. – С. 57–62.
- Mominul Khok MD. *Modernizatsiia ukrainskoi ekonomiky na innovatsiinykh zasadakh – imperatyvna vymoha yii vyzhyvannia ta rozvytku* [Modernization of the Ukrainian economy on the principles of innovation – an imperative requirement of survival and development] / MD. Mominul Khok // *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. – №12 (151). – 2013. – P. 5–62.
8. Державна служба статистики України: стат. збірник «Про соціально-економічне становище України за 2014 рік» / ред. О. Г. Осауленко. – К., 2015. – 79 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: stat. zbirnyk «Pro sotsialno-ekonomichne stanovyshche Ukrainy za 2014 rik» [On the socio- economic situation in Ukraine 2014] / za red. O. H. Osaulenka. – K., 2015. – 79 p. – Ofitsiyniy sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy – [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Бояринова К. О. Розвиток п'ятого технологічного укладу на підприємствах машинобудування як проміжний стан запровадження випереджального розвитку / К. О. Бояринова // *Економічний простір*. – №92 – 2014. – С. 90–100.
- Boiarynova K. O. *Rozvytok piatoho tekhnolohichnoho ukladu na pidpriemstvakh mashynobuduvannia yak promizhnyy stan zaprovadzhennia vyperedzhalnogo rozvytku* [The development of the fifth technological structure in the mechanical engineering as an intermediate state of implementation of priority development] / K. O. Boiarynova // *Ekonomichnyi prostir*. – №92 – 2014. – P. 90–100.
10. Дубик В. Я. Активізація участі України в новому технологічному укладі як шлях інноваційного прориву і нарощення прибутковості / В. Я. Дубик, О. Б. Осідач // *Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал*. – №2 (51). – 2014. – С. 31–39.
- Dubyk V. Ya. *Aktyvizatsiia uchasti Ukrainy v novomu tekhnolohichnomu ukladi yak shliakh innovatsiinoho proryvu i naroshchennia prybutkovosti* [Active involvement of Ukraine in a new class of technology as a way to breakthrough innovation and increasing profitability] / V. Ya. Dubyk, O. B. Osidach // *Innovatsiina ekonomika. Naukovo-vyrobnychy zhurnal*. – №2 (51). – 2014. – P. 31–39.
11. Череп О. Г. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні – [Електронний ресурс]. / О. Г. Череп, А. Полякова // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр.* – Х., 2014. – Вип. №1 (14). – С. 84–89. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Frd2013_1_14.
- Cherep O. H. *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini* [The current state and prospects of business development in Ukraine] – [Elektronnyi resurs] / O. H. Cherep, A. Poliakova // *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky: zb. nauk. pr.* – Kh., 2014. – Vyp. №1 (14). – P. 84–89. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Frd2013_1_14.
12. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України: аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень; за ред. к.е.н., с.н.с., засл.економіста України Я. А. Жаліла. – К. : НІДС, 2012. – 41 с.
- Promyslova polityka yak chynnyk pisliakryzovoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy: analitychna dopovid* [Industrial policy as a factor in the post-crisis economic recovery in Ukraine: Analytical Report] / Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen; za red. k.e.n., s.n.s., zasl.ekonomista Ukrainy Ya. A. Zhalila. – K. : NIDS, 2012. – 41 p.
13. Симоненко В. Ещё об идеологии инновации – [Електронний ресурс] / В. Симоненко // «2000» – №12 – 23-29 марта 2012. – Режим доступу: <http://2000.net.ua/2000/derzhava/ekonomika/78560>
- Symonenko V. *Eshche ob ydeolohyy ynnovatsyy* [More about the ideology of innovation] – [Elektronnyi resurs]. / V. Symonenko // «2000» – №12 – 23-29 marta 2012. – Rezhym dostupu: <http://2000.net.ua/2000/derzhava/ekonomika/78560>
14. Яковенко Р. В. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та перспективи – [Електронний ресурс] / Р. В. Яковенко, А. М. Чернега. – Режим доступу: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/72.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/72.pdf).
- Yakovenko R. V. *Innovatsiina diialnist v Ukraini: problemy ta perspektyvy* [Innovative activity in and Ukraine : Problems Prospects]. – [Elektronnyi resurs] / R. V. Yakovenko, A. M. Cherneha. – Rezhym dostupu: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/72.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/72.pdf).
15. ООН опублікувала індекс людського розвитку в країнах світу за 2015 рік – [Електронний ресурс] // Центр гуманітарних технологій. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/news/2015/03/14/5622>

OON opublikovala indeks ljudskoho rozvytku v krainakh svitu za 2015 rik [UN published the human development index in the world by 2015] – [Elektronnyi resurs] // Tsentri humanitarnykh tekhnolohii. – Rezhym dostupu: <http://gtmarket.ru/news/2015/03/14/5622>

16. Інформаційно-аналітичні матеріали Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dknii.gov.ua/2015-09-09-12-22-00/2015-09-09-12-25-43/235-2015-12-07-11-34-29_5.

Informatsiino-analitychni materialy Derzhavnoho ahentstva z pytan nauky, innovatsii ta informatyzatsii Ukrainy [Information-analytical materials of the State Agency for Science, Innovation and Informatization of Ukraine] – [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: http://www.dknii.gov.ua/2015-09-09-12-22-00/2015-09-09-12-25-43/235-2015-12-07-11-34-29_5

17. Продіус О. І. Сучасний стан іноземного інвестування в Україні: проблеми та напрями їх вирішення / О. І. Продіус, Т. З. Бостанжі, Д. А. Горбатова // Економічний простір. – №86 – 2014. – С. 15–24.

Prodius O. I. *Suchasnyi stan inozemnoho investuvannia v Ukraini: problemy ta napriamy yikh vyrishennia* [The current state of foreign investment in Ukraine : problems and ways of their solution] / O. I. Prodius, T. Z. Bostanzhi, D. A. Horbatova // Ekonomichnyi prostir. – №86 – 2014. – P. 15–24.

18. Анпілогова Ж. Д. Державне регулювання промислового розвитку України: інноваційні технології та механізми реалізації: монографія / Ж. Д. Анпілогова. – Донецьк : Юго-Восток, 2013. – 404 с.

Anpilohova Zh. D. *Derzhavne rehulivannia promyslovoho rozvytku Ukrainy: innovatsiini tekhnolohii ta mekhanizmy realizatsii: monohrafiia* [State regulation of industrial development of Ukraine : innovative technologies and mechanisms for implementation : monograph] / Zh. D. Anpilohova. – Donetsk : Yuho-Vostok, 2013. – 404 p.

19. Єремейчук Р. А. Проблеми та пріоритети інноваційного розвитку у стратегії модернізації економіки України / Р. А. Єремейчук // Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. – №4 (53). – 2014. – С. 50–57.

Yeremeychuk R. A. *Problemy ta priorytety innovatsiinoho rozvytku u stratehii modernizatsii ekonomiky Ukrainy* [Challenges and priorities of innovative development strategy in modernizing Ukraine's economy] / R. A. Yeremeychuk // Innovatsiina ekonomika. Naukovo-vyrobnychy zhurnal. – №4 (53). – 2014. – P. 50–57.

20. Гріневська С. М. Модернізація національної економіки шляхом забезпечення саморозвитку регіонів / С. М. Гріневська // Актуальні проблеми економіки. – №11 (137). – 2012. – С. 169–173.

Hrinevska S. M. *Modernizatsiia natsionalnoi ekonomiky shliakhom zabezpechennia samorozvytku rehioniv* [The modernization of the national economy providing self development of Regions] / S. M. Hrinevska // Aktualni problemy ekonomiky. – №11 (137). – 2012. – P. 169–173.